

АНАЛИЗА НА ПОТРОШУВАЧКА НА ТРИЕСЕТТЕ НАЈИЗДАВАНИ ЛЕКОВИ НА РЕЦЕПТ ВО ТРАНЗИЦИСКИОТ ПЕРИД

Славица Малеска Сџојадиновиќ¹, Бисџра Анџеловска²

¹ЈЗУ Оџиџа болница Охрид Македонија

² Фонд за здравствено осигурување на Македонија, Скопје

Вовед

Периодот на транзиција на Република Македонија го карактеризираат бројни промени што влиајат врз потрошувачката на лековите, навиките за пропишување и употреба на лековите како што се: значајните промени на фармацевтскиот пазар предизвикани од недостигот и нередовното снабдување со голем број на лекови од бившиот единствен југословенски пазар, финансиската нестабилност на државните фондови, добивањето на поголеми количества на лекови како хумнаитарна помош во кризните периоди, промената на законската регулатива во областа на здравството и финансиите, промена на Позитивната листа на лекови, воведување на централизиран систем на снабдување преку објава на јавни тендери за лековите од позитивната листа, воведување на централизирани набавки на лекови според ИНН, и друго.

Следењето на потрошувачката на лековите во периодот од 1990 до 2006 година претставува интересен предизвик за анализа.

Цел на трудот е да направиме анализа на потрошувачката на триесетте најзастапени лекови по групи во издадените рецепти во 1990 година и понатаму да ја следиме потрошувачката на истите во 1991 година, и 2006 година, според податоците добиени со следење на компјутерски обработените издадени рецепти во аптеките во Република Македонија.

Методот на анализа на статистичките извештаи за издадени лекови на рецепт, систематизирани по АТЦ код и подредени според честотата на издавање по ИНН и заштитени имиња е користен при изработката на овој труд.

Резултати

Добиените компјутерски извештаи за издадените лекови на рецепт во аптеките во Република Македонија од ЦАОП Кавадарци за 1990 и 1991 година и податоците за издадени лекови на рецепт од ФЗОМ за 2006 година ги систематизиравме по АТС групи, INN и заштитено име. Заради значителните разлики во асортиманот на издадени лекови по INN и заштитено име, издадените лекови во рамките на иста АТС група се сортирани по заштитено име и тоа посебно за 1990/1991 и 2006 година. (Табела 1)

Табела 1.Издадени лекови на рецепт во 1990, 1991 и 2006 година по АТС групи, INN и заштитено име

АТС	фармаколошка група	INN	заштитено име 1990/1991	заштитено име 2006	потрошени вкупно по фарм. групи		
					1990	1991	2006
A02AB	Antacidi	AlNa-dihidroksikarbonat	Kompensan	не е на листа	129.729	114.996	0
A02BA	Antagonisti na H ₂ receptori	ranitidin	Ranisan	Ranitidin	266.748	217.047	179.903
			Ranital	Ranital			
			Ulcodin				
A02BC	Inhib. na protonskata pumpa	omeprazol		Omeprazol	0	0	108.401
A03DA	Spazmolitici	fenpiverinij+pitofenon+metamizol	Baralgin	не е на листа	229.029	187.804	88.017
G04B009		tropsij	Spasmex	Spasmex			
A10BB	Antidijabetici	klorpropamid	Diabineze	Diabineze	220.571	245.840	233.557
		glibenkamid		Glibenkamid			
		repaglinide		Novonorm			
B01AC	Inhib. na agreg.na tromb.	dipiridamol	Persantin	не е на листа	1.480.056	1.167.615	0
			Persadil	не е на листа			
			Dipiridamol	не е на листа			
C01AA	Kardiotonici (kardioglikozidi)	digoksin	Lanicor	Dilacor	1.249.460	1.526.111	101.172
		medigoksin	Lanitop	Plitop			
		proscilardin	Taluzin	не е на листа			

ATC	фармаколошка група	INN	заштитено име 1990/1991	заштитено име 2006	потрошени вкупно по фарм. групи		
					1990	1991	2006
C02	Antihipertenzivi	prazosin	Vasoflex	Vasoflex	207.353	295.171	1.410.613
		enalapril	Olivin	Renapril			
		lisinopril		Skopryl			
		indipamid	Amoron	не е на листа			
Arifon	не е на листа						
C02	Antihipertenzivi+diuretik	pindolol+klopamid	Tenzimet	не е на листа	1.491.638	2.196.829	0
		reserpin+dihidroergokristin+klopamid	Brinerdin	не е на листа			
C04A	Cirkuloregulansi	dihidroergotoksin	Redergin	не е на листа	429.829	414.187	468.476
		pentoksifilin		Pentoksifilin			
C08CA	Antagonisti na kalcium	verapamil	Isoptin	Verapamil	1.035.079	1.419.537	914.230
				Lekoptin			
		nifedipin	Cordipin	Cordipin			
				Nifadil			
				Nifedipin			
amlodipin		Amlodipin					
diltiazem		Aldizem					
D07AC	Dermostroidi	fluokortolon	Ultralan	не е на листа	25.285	17.375	35.725
		diflucortolon		Decotal			
D07C	Kombinacii na dermosteroidi	flumetazon+neomicin	Locacorten	не е на листа	34.406	32.256	0
		fluocinolon+neomicin	Synalar N	не е на листа			
G03AA	Horm. oralni kontraceptivi	levonorgestrel+etinilestradiol	Microginon	Stediril	97.463	223.783	2.120
			Stediril				
J01AA	Tetraciklini	oksitetraciklin	Oxytetracyclin	не е на листа	856.500	1.172.410	17.968
		doksocoklin	Vibramicin	Doksiciclin			
		metaciklin	Rondomicin	не е на листа			
J01CE02	Fenoksipenicilini	benzatin-fenoksi metil penicilin	Ospen	Ospen	164.418	140.212	131.834
				Bimipen			

ATC	фармаколошка група	INN	заштитено име 1990/1991	заштитено име 2006	потрошени вкупно по фарм. групи		
					1990	1991	2006
J01CA	Shirokospektarni penicilini	ampicillin	Ampicilin	не е на листа	268.140	303.656	353.561
			Pentrexyl	не е на листа			
		amoksicilin		Amoksicilin			
				Ospamox			
				Moxilen			
		amoksicilin+klavulonska kiselina		Amoksiklav			
	Klamox						
J01DA	Cefalosporini	cefaklor	Alfacet	Cefaclor	492.647	786.741	468.490
		cefadroxil	Omnidrox	Duracef			
		cefalexin	Ceporex				
			Cefalexin	Cefalexin			
		cefixime		Pancef			
cefuroxime		Zinat					
J01M	Fluorohinoloni	ciprofloksacin		Reciprox	0	0	130.657
				Citeral			
				Ciprofloxacin			
J01E	Sulfonamidi	sulfonamid+trimetoprim	Bactrim		558.845	365.186	22.109
			Sinersul				
			Sulotrim	Trimesol			
		sulfametrol+trimetoprim	Lidaprim				
J01MB G04AG	Uroantiseptici	pipemidna kiselina	Palin	Palin	367.720	396.791	47.839
				Pipem			
		nitroksolin	5 NOK	не е на листа			

ATC	фармаколошка група	INN	заштитено име 1990/1991	заштитено име 2006	потрошени вкупно по фарм. групи		
					1990	1991	2006
M01A	NAS Antireumatici	piroksikam	Remoxicam	не е на листа	2.393.741	2.432.780	590.512
		diklofenak	Diklofenak	Diklofenak			
			Voltaren	Voltaren			
				Naklofen duo			
		ibuprofen	Brufen	Ibuprofen			
				Diverin			
		indometacin		Indometacin			
ketoprofen	Ketonal	Ketonal					
		Ketoprofen					
		Niflam					
M03B	Miotonolitici	kloroksazon+paracetamol	Parafon	не е на листа	156.121	135.426	0
N025B A	Analgoantipiretici	acetilsalicilna kiselina	Andol	Albol	89.470	101.992	177
				Acetisal			
N05BA	Anksiolitici	diazepam	Apaurin	Diazepam	2.896.988	5.470.504	537.023
				Zumax			
		bromazepam	Lexilium	Lekotam			
			Lexaurin				
		klordiazepoksid	Librium	не е на листа			
		lorazepam	Loram	не е на листа			
			Lorsilan	не е на листа			
prazepam	Demetrin	не е на листа					
buspiron	Travin	не е на листа					
alprazolam		Helex					
N06A	Antidepresivi	amitriptilin	Amyzol	Amyzol	399.641	694.613	107.502
		klomipramin	Anafranil	Anafranil			
		paroksetin		Paroxetin			
		sertaline		Asentra			

Очигледна е сличноста во асортиманот и количините на издадените лекови по рецепт во 1990 и 1991 година, како и значителните разлики со 2006 година:

- Од анализираните податоци се гледа дека во текот на 1990/1991 година на позитивната листа на лекови е застапени поширока палета на заштитени имиња во однос на 2006 година, што се должи на различниот концепт на изготвувањето на листите во двата периоди.
- Во 1990 година позитивната листа беше конципирана по заштитени имиња на лекови главно од производители од бившите југословенски простори и ја карактеризира извесна застареност во пристапот кон терапијата. Присутни се комбинации од лековити супстанции (Baralgin, Tenzimet, Brinerdin, Parafon), лекови чија употреба се напушта заради неефективност, штетност, појава на несакани ефекти или заради тоа што од истата група се појавиле нови поефикасни и побезбедни лекови како на пример: dipiridamol (Persantin, Persadil, Dipiridamol), proscilardin (Taluzin), indipamid (Amoron, Arifon), dihidroergotoksin (Redergin), oksitetracilin (Oxytetracillin), metaciklin (Rondomicin), ampicilin (Ampicilin, Pentrexyl), nitroksolon (5 NOK), piroksikam (Remoxicam), klordiazepoksid (Librium), lorazepam (Loram, Lorsilan), prazepam (Demetrim), buspiron (Travin) и други;
- Во 2006 година постоечката позитивната листа е изготвена по INN, класифицирана по АТС и набавките на лекови се вршат централно, што го стеснува асортиманот во однос на различни заштитени имиња со ист состав. Листата е збогатена со новововедени INN кои ги слеат современите пристапи кон терапијата, како на пример: omeprazol (Omeprazol), glibenklamid (Glibenclamid), repaglinide (Novonorm), lisinopril (Skopryl), amlodipin (Amlodipin), diltiazem (Aldizem), amoksicilin (Amoxicillin, Ospamox, Moxilen), amoksicilin +klavulonska kis. (Amoksiklav, Klamox), cefixime (Pancef), cefuroxime (Zinat), ciprofloksacin (Citeral, Reciprox, Ciprofloksacin), alprazolam (Helex), paroxetin (Paroxetin), sertaline (Asentra) и други. Се забележува и тенденцијата за издавање на генерички лекови, наспроти брендovите во периодот 90/91 година.

Од графичкиот приказ се гледа незначителен пораст на бројот на издадени лекови по заштитено име во 1991 година во однос на 1990 година. Во 2006 година е очигледен значителен пад на бројот на издадени лекови по заштитено име. (Грфикон 1), што е одраз на намалениот асортиман на трговски брендovи со ист состав, централизираниот начин на набавка по INN, новата позитивна листа, трендот за набвувaње на генерички лекови и друго.

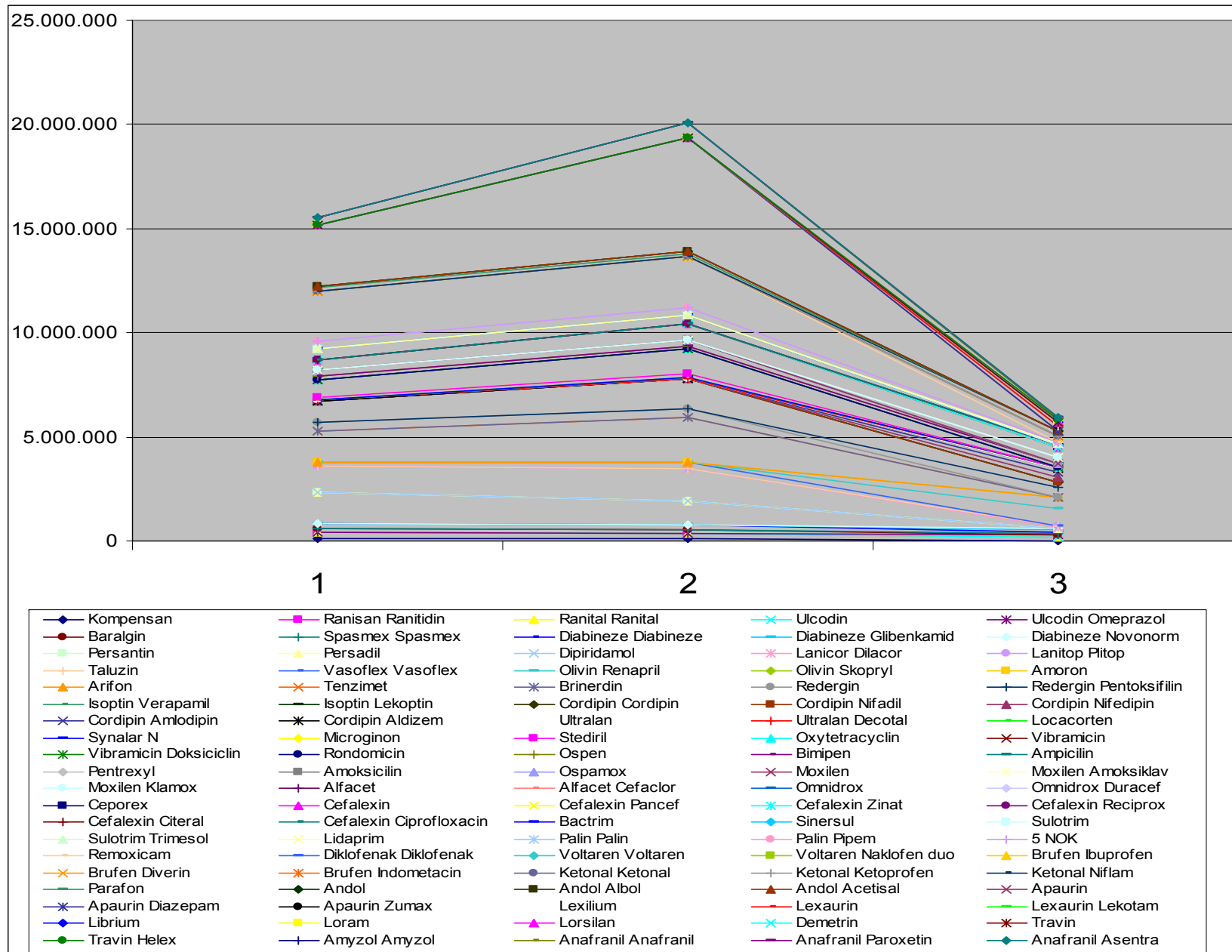

График 1. Преглед на издадени лекови по заштитено име во 1990 (1), 1991 (2) и 2006 година (3)

Пресметана е вкупната количина на издадени лекови по оригинални пакувања за секоја АТС група и направена е споредба на количините по години.

Табела 2. Преглед на издадени оригинални пакувања по АТС групи

АТС	фармаколошка група	издадени вкупно по фарм. групи		
		1990	1991	2006
A02AB	Antacidi	129.729	114.996	0
A02BA	Antagonisti na H ₂ receptori	266.748	217.047	179.903
A02BC	Inhib. na protonската pumpa	0	0	108.401
A03DA G04B009	Spazmolitici	229.029	187.804	88.017
A10BB	Antidijabetici	220.571	245.840	418.908
B01AC	Inhib. na agreg.na tromb.	1.480.056	1.167.615	0
C01AA	Kardiotonici (kardioglikozidi)	1.249.460	1.526.111	101.172
C02	Antihipertenzivi	207.353	295.171	1.410.613
C02	Antihipertenzivi+diuretik	1.491.638	2.196.829	0
C04A	Cirkuloregulansi	429.829	414.187	468.476
C08CA	Antagonisti na kalcium	1.035.079	1.419.537	914.230
D07AC	Dermostroidi	25.285	17.375	35.725
D07C	Kombinacii na dermosteroidi	34.406	32.256	0
G03AA	Horm. oralni kontraceptivi	97.463	223.783	2.120
J01AA	Tetraciklini	856.500	1.172.410	17.958
J01CE02	Fenoksipenicilini	164.418	140.212	131.834
JO1CA	Shirokospektarni penicilini	268.140	303.656	353.561
J01DA	Cefalosporini	492.647	786.741	468.490
J01M	Fluorohinoloni	0	0	130.657
J01E	Sulfonamidi	558.845	365.186	22.109
J01MB G04AG	Uroantiseptici	367.720	396.791	47.839
M01A	NAS Antireumatici	2.393.741	2.432.780	590.512
M03B	Miotonolitici	156.121	135.426	0
N025BA	Analgoantipiretici	89.470	101.992	177
N05BA	Anksiolitici	2.896.988	5.470.504	537.023
N06A	Antidepresivi	399.641	694.613	107.502

Анализата на издадените лекови е направена според фармаколошкото дејатво (АТС групите) и важечката позитивна листа во односната година. Бројот на издадените лекови е вкупниот број на издадени оригинални пакувања од сите лекови што според АТС класификацијата спаѓаат во иста фармколошка група. (Табела 2).

Во 1991 година нема значајни промени во редоследот на водечките групи во однос на 1990 година. Во текот на 1990 година најиздавани се лекови од групата на Анксиолитици (N05BA), па следат: НАС антиреуматици (M01A), Антихипертензив+диуретик (C02), Инхибитори на агрегација на тромбоцити (B01AC), Кардиотоници (C01AA), Антагонисти на калциум (C08CA), Тетрациклини (J01AA), Сулфонамиди (J01E), Цефалоспорини (J01DA), Циркулорегуланси (C04A) и така натаму.

Во текот на 1991 година бројот на издадени Анксиолитици (N05BA) е поголем за околу 1,5 пати, издадени се повеќе кардиотоници (C01AA) и Антагонисти на калциум (C08CA), од Инхибитори на агрегација на тромбоцити (B01AC) и повеќе Цефалоспорини (J01DA) од Сулфонамиди (J01E), и т.н.

Во 2006 година се издадени најголем број на лекови од групата на Антихипертензивни (C02), па следат: Антагонисти на калциум (C08CA), НАС антиреуматици (M01A), Анксиолитици (N05BA), Цефалоспорини (J01DA), Циркулорегуланси (C04A), Антидијабетици (A10BB), Широкоспектарни пеницилини (J01CA), Антагонисти на H₂ рецептори (A02BA), Феноксипеницилини (J01CE) и т. н. Бројот на издадени пакувања од лековите во апсолутна вредност во 2006 година е значително помал во однос на бројот на најиздаваните лекови во 1990/1991 година.

Бројот на издадени пакувања од групата Анксиолитици (N05BA) во 2006 година е 10 пати помал во однос на 1991 година, и околу 5 пати помал во однос на 1990 година, што веројатно се должи првенствено на промената на позитивната листа од која во анализираниот период се симнати пет лека, а е додаден еден. Тоа веројатно долгорочно ги променило навиките за пропишување и употреба на анксиолитиците и ориентација кон посовремени приоди кон терапијата.

Антиреуматиците (M01A) пак, се издавани во скоро идентичен број во 1990 и 1991 година, а во 2006 година бројот на издадени пакувања од таа група е намален на четвртина, иако бројот на INN и заштитени лекови на позитивната листа е скоро ист. Ова е во согласност со општото намалување на бројот на издадени лекови на товар на Фондот, што веројатно е резултат на централизираните набавки, ограничените средства за набавка на лекови, промената на структурата на населението, подобрената дијагностика, различниот приод кон терапијата и друго.

Антихипертензивите (C02) се најиздаваните лекови во 2006 година, за околу 4 пати повеќе од 1990 и 1991 година. Тоа веројатно е резултат на промените во позитивната листа, од која се исфрлени комбинациите Антихипертензив+диуретик (C02), кои се на трето место по број на издадени лекови во 1990 и 1991 година.

График 2. Преглед на најиздаваните АТС групи во 1990 (1), 1991 (2) и 2006 (3) година

Антагонисти на калциум (C08CA) во 2006 година се на второ место по број на издадени пакувања, во 1990 година се на шесто, а во 1991 се на седмо место. Во 2006 година бројот на INN и заштитени лекови на позитивната листа е поголем во однос на 90/91 година, но сепак се издадени помал број на пакувања отколку во 90/91 година. Тоа е веројатно затоа што во пошироката група на С-кардиоваскуларни лекови во анализираниот период се воведени повеќе нови лекови. Приодот кон лекувањето на кардиоваскуларните заболувања е променет, воведени се нови лекови во терапијата и се променуваат навиките за пропишување и употреба на лековите. (График 2)

Од групата на Антибиотици (J) во анализираниот период е карактеристична значителна промена во позитивната листа (исфрлени се некои тетрациклини, комбинации на лекови и друго, а додадени се нови поефективни антибиотици согласно напредокот во развојот на оваа област). Соодветно, на График 2 се забележуваат промените во бројот на издадени лекови од групата на тетрациклини,широкоспектрални пеницилини, феноксиметилпеницилини, цефалоспорини, сулфонамиди и флуорохинолони.

И другите анализирани групи на лекови покажуваат слични промени, што може да се види на График 2.

Заклучок

Периодот на транзиција го карактеризираат интензивни промени во здравствениот систем на земјата, промена на законската регулатива и следењето на современите текови во таа област, намалување на финансиските ресурси, промени на пазарот на фармацевтски производи, и во исто време во светски рамки значаен напредокот на науката, следење на новите сознанија во областа на лекувањето, промена на структурата на населението, што во голема мерка го менува приодот кон лекувањето на заболувањата и навиките за пропишување и употреба на лековите.

Добиените резултати покажуваат дека во транзицискиот период навиките за пропишување и употреба на лековите се променети. Издадените лекови се концентрирани во неколку АТС групи, а со промената на позитивната листа и начинот на набавка со централизирани тендери по INN, употребата на лековите е концентрирано на значително потесен избор на оригинални производи (брендови) од познати производители за сметка на поголем број генерички лекови.